

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΥΣ ΚΥΝΗΓΟΥΣ

Χασάναγας Ν.¹, Μπίρτσας Π.² και Σώκος Χ.²

¹Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, 57006, Βασιλικά - Θεσσαλονίκη, E-mail: nikolaos.hasanagas@fri.gr

²Κυνηγετική Ομοσπονδία Μακεδονίας- Θράκης, Εθνικής Αντιστάσεως 173-175, 55134, Καλαμαριά - Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά τη διενέργεια ποσοτικής κοινωνικής έρευνας με χρήση ερωτηματολογίων σε δείγμα κυνηγών της Β. Ελλάδας διερευνήθηκε η σχέση τάσεων αισθητικού οικοτουρισμού και κοινωνικών χαρακτηριστικών. Το ενδιαφέρον για τη «φύση γενικά» και για τα «ωραία τοπία» θεωρήθηκαν ως δύο συνιστώσες αισθητικού οικοτουρισμού. Τα ακόλουθα χαρακτηριστικά φάνηκαν να σχετίζονται με αυτές τις τάσεις αισθητικού οικοτουρισμού: α) η σχέση τους με μέσα μαζικής επικοινωνίας, β) το μορφωτικό τους επίπεδο, γ) το κοινωνικό τους στρώμα, και δ) η κοινωνικότητά τους. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τάσεις αισθητικού οικοτουρισμού χαρακτηρίζουν τους κυνηγούς οι οποίοι: α) τείνουν να ενημερώνονται για περιβαλλοντικά θέματα από έντυπα μέσα ή που αρχικά ενδιαφέρθηκαν για το κυνήγι μέσω τηλεοπτικών ή κινηματογραφικών ερεθισμάτων, β) έχουν αποφοιτήσει από υψηλότερο εκπαιδευτικό ίδρυμα (πχ πτυχιούχοι ανώτατης σχολής), γ) ανήκουν σε ανώτερα κοινωνικά στρώματα, και δ) προτιμούν να πηγαίνουν για κυνήγι ομαδικά και δεν αντιμετωπίζουν το κυνήγι ως μέσο κοινωνικής διάκρισης.

SOCIAL CHARACTERISTICS AND AESTHETIC ECOTOURISM OF HUNTERS

Hasanagas N. ¹, Birtsas P. ² and Sokos C. ²

¹National Agricultural Research Foundation, Forest Research Institute, GR 57006, Vasilika- Thessaloniki, Hellas, nikolaos.hasanagas@fri.gr

²Hunting Federation of Macedonia- Thrace, Ethnikis Antistaseos 173-175, GR 55134, Kalamaria - Thessaloniki, Hellas

ABSTRACT

After survey in North Hellas, we found that the following social factors influence the eco-touristic values (landscape and nature in general) of hunters: a) relation to media (magazines and films), b) education level, c) social status, and d) sociability. Particularly, strong interest in eco-touristic values characterizes hunters who a) are informed about environmental issues by magazines and were initially stimulated to hunt by films, b) are of higher education level (e.g. university degree holders), c) belong to higher social status, and d) are sociable and do not hunt by lust for social power.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η θήρα είναι παραδοσιακή ανθρώπινη δραστηριότητα, συμβατή με τη διατήρηση των ειδών της άγριας πανίδας και με σημαντικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές προεκτάσεις [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Ωστόσο το κυνήγι έχει επικρατήσει σε ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης ως αντίθετο με την έννοια του ενστερνισμού φυσικών αξιών που αποτελούν τη βάση για τον οικοτουρισμό [7].

Θεωρείται δηλαδή το κυνήγι εκ πρώτης όψεως, από ορισμένους κύκλους, ως κάτι το οποίο μπορεί να συνδυαστεί με τον οικοτουρισμό μόνο με ένα είδος θεσμικού συμβιβασμού, στην καλύτερη περίπτωση, και όχι ως μορφή οικοτουρισμού [7]. Ωστόσο σε πολλές έρευνες αναφέρεται πως για τους κυνηγούς η επαφή με τη φύση είναι πιο σημαντική από την κάρπωση θηραμάτων [8]. Για παράδειγμα οι κυνηγοί υδροβίων στην Κορέα αναφέρουν πως προτιμούν περισσότερη ησυχία (λιγότερο συνωστισμό κυνηγών) παρά περισσότερα θηράματα [9]. Ομοίως οι λαγοκυνηγοί της πόλης της Θεσσαλονίκης αναφέρουν ότι το κύριο πρόβλημα που μειώνει την ποιότητα θήρας είναι ο συνωστισμός των λαγοκυνηγών και λιγότερο ο σχετικά μικρός πληθυσμός των λαγών [10].

Στην Κυνηγετική Περιφέρεια Μακεδονίας & Θράκης η δραστηριότητα της θήρας, που είναι μιας μορφής υπαίθρια αναψυχή, ασκείται κυρίως από τις αποκαλούμενες «λαϊκές τάξεις» (εργάτες, αγρότες, και ελεύθερους επαγγελματίες) [11]. Οι κυνηγοί της Μακεδονίας και της Θράκης προτιμούν έως το 1992 να εκδίδουν τοπικές άδειες θήρας (δυνατότητα άσκησης της θήρας μόνο εντός των ορίων του Νομού), ενώ μετά το 1992 προτιμούν να εκδίδουν περιφερειακές άδειες θήρας (δυνατότητα άσκησης της θήρας σε όλη την κυνηγετική περιφέρεια Μακεδονίας & Θράκης) [12].

Ερωτήματα της έρευνας αυτής είναι το πως τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των κυνηγών συνδέονται με τη στάση τους προς τις φυσικές αξίες γενικά και προς τις τοπιακές αξίες ειδικότερα. Η πιθανή σχέση των οικοτουριστικών τάσεων με κοινωνικά χαρακτηριστικά είχε επισημανθεί και στο παρελθόν αλλά χωρίς ποσοτικά στοιχεία επί της κοινωνικής ομάδας των κυνηγών [13].

2. ΜΕΘΟΔΟΙ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2007. Ως πληθυσμός ορίστηκαν οι κυνηγοί που κατοικούν στην Κεντρική Μακεδονία. Ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε κυνηγετικούς συλλόγους της Κεντρικής Μακεδονίας. Τα αποτελέσματα βασίστηκαν σε «κλειστά» ερωτηματολόγια [14]. Η ερμηνεία τους βασίστηκε σε συμμετοχική παρατήρηση και σε ομαδικές συνεντεύξεις με κυνηγούς.

Οι συσχετίσεις προέκυψαν μετά από το τεστ Pearson, ενώ επιβεβαιώθηκαν και με τα τεστ Kendall και Spearman [15]. Η Ανάλυση σε Κύριες Συνιστώσες (Principal Component Analysis) βοήθησε στο να εξαχθούν συνιστώσες από τις αρχικές μεταβλητές [16].

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Συγκεντρώθηκαν 207 ερωτηματολόγια από τα οποία προκύπτει ότι 76% των κυνηγών δήλωσαν ότι το κυνήγι τους εμπνέει «αγάπη για τη φύση γενικά» και 28% δήλωσαν ακόμη ότι τους εμπνέει «αγάπη για τα ωραία τοπία».

Παρόλο που στη συγκεκριμένη ανάλυση μας ενδιαφέρουν κυρίως οι συσχετίσεις, αναφέρονται ενδεικτικά τα εξής βασικά περιγραφικά στοιχεία για το δείγμα: Το 42% των κυνηγών είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, εκ των οποίων 14% είναι ταυτόχρονα και εργοδότες. Το 17% είναι δημόσιοι υπάλληλοι και 34% είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι. Το 25,6% είναι απόφοιτοι λυκείου και 7% απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το 54% αισθάνονται ότι ανήκουν στο μεσαίο κοινωνικό στρώμα, 4,7% στο μεγαλομεσαίο και 3% στο ανώτερο. Το 30% δηλώνουν ότι το κυνήγι εμπνέει «αγάπη για ωραία τοπία» και 81% «αγάπη για τη φύση γενικά», 8% ότι τους εμπνέει το συναίσθημα ότι «ξεχωρίζουν» από την υπόλοιπη κοινωνία, 3% δηλώνουν ότι το ενδιαφέρον τους για το κυνήγι κινήθηκε από ταινίες, 48% δηλώνουν ότι ενημερώνονται για κυνηγετικά και περιβαλλοντικά θέματα από περιοδικά. 29% πηγαίνουν στον τόπο κυνηγιού με ΙΧ μόνοι τους, ενώ 40% μαζί με άλλους κυνηγούς και μοιράζονται τη βενζίνη.

Με την εφαρμογή της συσχέτισης Pearson προέκυψαν τα αποτελέσματα του Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Παράγοντες καθορισμού αγάπης για φυσικές αξίες και ωραία τοπία (συντελεστής συσχέτισης Pearson και σημαντικότητα).

Ανεξάρτητες μεταβλητές	Εξαρτημένες μεταβλητές	
	Αγάπη για τις φυσικές αξίες γενικά	Αγάπη για τα ωραία τοπία
Σχέση με μέσα μαζικής επικοινωνίας		
Πληροφόρηση για περιβαλλοντικά θέματα μέσω περιοδικών ή άλλων εντύπων	,145(*)	,172(*)
	,044	,017
Ερέθισμα για κυνήγι μέσω ταινιών	,087	,143(*)
	,228	,047
Μορφωτικό επίπεδο		
Επίπεδο τίτλων σπουδών που κατέχουν (δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ΑΕΙ, μεταπτυχιακό)	,171(*)	,090
	,017	,213
Κοινωνικό στρώμα		
Αίσθηση υψηλού κοινωνικού στρώματος	-,031	,243(**)
	,670	,001
Εργασιακό status (εργοδότης, ελεύθερος επαγγελματίας, δημόσιος υπάλληλος, ιδιωτικός υπάλληλος, άνεργος)	,148(*)	,119
	,046	,108
Κοινωνικότητα		
Συμμετοχή στο κυνήγι με στόχο την κοινωνική διάκριση	-,189(**)	-,156(*)
	,008	,029
Μεταφορά στον τόπο κυνηγιού μόνος με ΙΧ	-,075	-,152(*)
	,301	,035
Μεταφορά στον τόπο κυνηγιού με επιβάτες σε ΙΧ	,139	,158(*)
	,054	,028

Η εφαρμογή της Ανάλυσης Κύριων Συνιστωσών έδειξε ότι οι περισσότερες αρχικές μεταβλητές έχουν μεταξύ τους συντελεστή συσχέτισης <0,3. Άρα, οι ομαδοποίηση των αρχικών ανεξάρτητων μεταβλητών δεν συνίσταται. Ωστόσο από την πρώτη συνιστώσα (Πίνακας 2) διαπιστώνεται ότι αυτοί που πληροφορούνται μέσω περιοδικών ή άλλων εντύπων έχουν και υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης, έχουν και αίσθηση υψηλότερου κοινωνικού στρώματος, έχουν και υψηλό εργασιακό status

και πάνε στον τόπο κυνηγίου μαζί με άλλους. Αυτοί είναι οι κυνηγοί που εκφράζουν εκτίμηση προς τα τοπία και τις φυσικές αξίες γενικότερα.

Από τη δεύτερη συνιστώσα διαπιστώνεται πως μια άλλη ομάδα κυνηγών που έχουν υψηλό εργασιακό status πάνε στον τόπο κυνηγίου μόνοι τους και εκφράζουν μικρή εκτίμηση για τις φυσικές αξίες και καθόλου για τα τοπία.

Η τρίτη συνιστώσα αναφέρεται στους κυνηγούς που πήραν το ερέθισμα να ξεκινήσουν το κυνήγι μέσω ταινιών και δεν έχει συνισταμένη επίδραση μαζί με κάποιο άλλο κοινωνικό χαρακτηριστικό ως προς την εκτίμηση για τις φυσικές αξίες και τα τοπία.

Πίνακας 2. Το φορτίο με το οποίο συμμετέχει κάθε αρχική μεταβλητή στις τρεις κύριες εξαγόμενες συνιστώσες της Ανάλυσης Κύριων Συνιστωσών.

	Συνιστώσες		
	1	2	3
Πληροφόρηση μέσω περιοδικών ή άλλων εντύπων	,565	,290	,046
Αίσθηση υψηλού κοινωνικού στρώματος	,556	-,184	-,204
Επίπεδο τίτλων σπουδών που κατέχουν	,608	,381	-,077
Εργασιακό status	,412	,515	-,232
Ερέθισμα για κυνήγι μέσω ταινιών	,217	-,302	,670
Αγάπη για τις φυσικές αξίες γενικά	,399	,181	,406
Αγάπη για τα ωραία τοπία	,525	-,222	,252
Συμμετοχή στο κυνήγι με στόχο την κοινωνική διάκριση	-,492	-,227	-,300
Μεταφορά στον τόπο κυνηγιού μόνος με IX	-,430	,663	,201
Μεταφορά στον τόπο κυνηγιού με επιβάτες σε IX	,579	-,442	-,278

4.1 Η επίδραση των μέσων μαζικής επικοινωνίας

Από τους ανωτέρω Πίνακες διαπιστώνεται ότι όσοι ενημερώνονται σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα μέσω περιοδικών ή άλλων εντύπων είναι και αυτοί που εκτιμούν περισσότερο τις τοπιακές αλλά και τις γενικότερες φυσικές αξίες. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο οπτικό υλικό που περιέχουν αυτά τα έντυπα μέσα μαζικής επικοινωνίας (πχ κυνηγετικά περιοδικά, εφημερίδες) αλλά και από τις αναλυτικές περιγραφές και παρουσιάσεις φυσικών φαινομένων. Η λεπτομερειακή παρουσίαση προστατευόμενων περιοχών καθώς και ζωικών ή και φυτικών ειδών τα οποία έχουν χαρακτηριστεί από αρμόδιες υπηρεσίες ως ιδιαίτερης σημασίας, εμπνέει στους κυνηγούς - αναγνώστες αίσθημα εκτίμησης για ακόμη και για τις οπτικά μικρές αισθητικές αξίες, που δεν αποκλείεται να μένουν αλλιώς απαρατήρητες.

Σε αντίθεση με άλλα μέσα μαζικής επικοινωνίας που μπορεί να έχουν ευρύτερη επίδραση, όπως η τηλεόραση, τα οπτικά και λεκτικά μηνύματα των εντύπων μέσων είναι «στατικά». Μπορεί ο αποδέκτης να τα μελετήσει όσο χρόνο θέλει, ψύχραιμα και επαναληπτικά. Έτσι, μπορεί να θαυμάσει και να εμπεδώσει ακριβώς τις αξίες που επιθυμεί. Οι αξίες αυτές δεν είναι μόνο οπτικές-τοπιακές αλλά επεκτείνονται και στη «φύση» ως γενικότερη έννοια: αντίποδας στη μονοτονία του πολιτισμού, «αυθεντικό», «πρωτόγονο», «διαρκές». Αυτά είναι συναισθήματα βαθύτερα από την ωραιότητα ενός χρονικά περιορισμένου οπτικού ερεθίσματος και ως εκ τούτου την πλαισιώνουν και την εδραιώνουν μέσα στο προσωπικό σύστημα αξιών του καθενός. Δημιουργούν έτσι μια ακόμη ισχυρότερη φυσιολατρική συνείδηση και τείνουν να αναγάγουν τη φυσιολατρία από μεμονωμένο συναίσθημα σε μια πιο διευρυμένη και βαθύτερη ιδεολογία (σύστημα ιδεών με οργανική συνοχή: δηλαδή όχι απλά «ωραίο τοπίο» αλλά «ωραίο τοπίο»-«αιώνιο»-«αρχέγονο»-«άσπιλο» κλπ). Τα έντυπα μέσα περνούν αυτά τα διαφοροποιημένα και λεπτομερειακά μηνύματα πιο αποτελεσματικά

από την τηλεόραση λόγω της «στατικότητάς» τους, ενώ η τηλεόραση περνά πιο γρήγορα περισσότερα μηνύματα αλλά με πιο τυχαίο τρόπο και χωρίς να αφήνει σε κάθε αποδέκτη τη δυνατότητα να εμβαθύνει και να εμπεδώσει αυτό που τον συγκινεί περισσότερο [17].

Όσοι απέκτησαν ενδιαφέρον για το κυνήγι μέσω ταινιών, φαίνονται να έχουν καλλιεργήσει αίσθημα ιδιαίτερης εκτίμησης κυρίως για το τοπίο και όχι τόσο για τις γενικές φυσικές αξίες. Όπως υποστηρίχθηκε, η εκτίμηση προς τις γενικότερες φυσικές αξίες που υφίστανται πέρα από τη στιγμιαία οπτική ωραιότητα, αναπτύσσεται μέσα από την εμβάθυνση του «στατικού» μηνύματος ενός εντύπου μέσου και όχι από ταινίες της τηλεόρασης ή του κινηματογράφου. Οι ταινίες μπορούν να εγείρουν το ενδιαφέρον για τοπία που παρουσιάζονται σε μεγάλη ποικιλία, γρήγορη διαδοχή και σε συνδυασμό ενδεχομένως με αίσθημα περιπέτειας και απροσδόκητης τροπής. Έτσι, όποιοι έγιναν κυνηγοί μέσω των ταινιών, συνδύασαν το κυνήγι ειδικά με σκηνικές αξίες. Άλλωστε διαπιστώνεται από την τρίτη συνιστώσα στον Πίνακα 2 ότι όσοι απέκτησαν ενδιαφέρον για το κυνήγι μέσω ταινιών δεν χρησιμοποιούν έντυπα.

4.2 Ο ρόλος του μορφωτικού επιπέδου

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι το υψηλό μορφωτικό επίπεδο (όταν τουλάχιστον αυτό εκτιμάται με επίσημους τίτλους σπουδών) ευνοεί την ανάπτυξη εκτίμησης γενικών φυσικών αξιών στους κυνηγούς και όχι τόσο των οπτικών αξιών του τοπίου. Η αναγνώριση των γενικών φυσικών αξιών (αυθεντικότητας, αιωνιότητας κλπ) απαιτεί εμβάθυνση. Η εμβάθυνση πάλι, όπως αναλύθηκε, συνδέεται με μελέτη «στατικών» μηνυμάτων των εντύπων μέσων, στα οποία βασίζεται κατά κόρον η επίσημη εκπαίδευση. Όποιος θα ήθελε να προσεγγίσει την εσωτερική διεργασία των «στατικών» μηνυμάτων, θα μπορούσε να πει ότι μέσα από τη διαρκή οργανωμένη μαθησιακή διαδικασία, ο εκπαιδευόμενος «μαθαίνει να μαθαίνει» και «συνηθίζει να εκτιμά». Αλλιώς είναι όταν κάποιος βλέπει στιγμιαία ένα μήνυμα (πχ σε μια μορφωτική εκπομπή ή σε μια ψυχαγωγική ταινία) και αλλιώς όταν προσπαθεί να εμβαθύνει στη λεπτομέρεια με επιμονή (ή υπομονή). Όπως ένα άτομο υψηλού μορφωτικού επιπέδου συνήθισε να πιστεύει στην αξία της κάθε παραχθείσας γνώσης, έτσι συνηθίζει να προσπαθεί να ανακαλύψει αξίες και στη δραστηριότητα του κυνηγιού.

Δεν αποκλείεται ακόμη, αυτό το αποτέλεσμα να μην εξηγείται μόνο παιδαγωγικά αλλά με βάση τη γνώση καθεαυτή. Μπορεί πχ κάποιος να εκτίμησε συγκεκριμένες αξίες του κυνηγιού λόγω των ειδικών γνώσεων που απέκτησε από τις σπουδές του (πχ λαογραφία, ιστορία κλπ).

4.3 Ο ρόλος του κοινωνικού στρώματος

Από τον Πίνακα 1 διαπιστώνεται ότι η αίσθηση υψηλού κοινωνικού στρώματος συνδέεται με εκτίμηση τοπιακών αξιών. Το αίσθημα υψηλού κοινωνικού στρώματος σχετίζεται με την αστικοποίηση και ως εκ τούτου με την επιθυμία της γρήγορης και εύκολης εύρεσης κάποιου αντιφάρμακου στη μονοτονία του αστικού τοπίου. Αυτό δεν μπορεί παρά να είναι το φυσικό τοπίο του κυνηγιού.

Στην περίπτωση του υψηλού εργασιακού status τα πράγματα δεν είναι τόσο σαφή. Με τη βοήθεια του Πίνακα 2 διαπιστώνεται ότι οι κυνηγοί με υψηλό εργασιακό status ανήκουν σε δύο διαφορετικές συνιστώσες, και μόνο αυτοί που έχουν παράλληλα ενημέρωση από έντυπα, υψηλό μορφωτικό επίπεδο κλπ. (βλέπε πρώτη συνιστώσα) εκφράζουν εκτίμηση προς τις φυσικές αξίες. Οι υπόλοιποι αποδεικνύεται ότι

πηγαίνουν στον τόπο κυνηγίου μόνοι τους κάτι το οποίο δηλώνει ότι μετακινούνται μικρές αποστάσεις και κατοικούν στην επαρχία.

4.4 Ο ρόλος της κοινωνικότητας

Η συμμετοχή στο κυνήγι για λόγους κοινωνικής ανάδειξης, μέσω της μεγαλύτερης κάρπωσης θηραμάτων, εγκλείει μια αρνητική κοινωνικότητα. Ουσιαστικά δε σημαίνει αρμονική συνύπαρξη αλλά αρχομανία και ως εκ τούτου μια επιπλέον τάση για σύγκρουση και μια μη βιώσιμη κοινωνική σχέση. Όποιος πάει στο κυνήγι για τέτοιο λόγο, δεν ενδιαφέρεται για την απόλαυση των φυσικών ή τοπιακών αξιών αλλά για το πώς θα επιδειχθεί ή θα επιβληθεί (είτε αυτό το κάνει χονδροειδώς, είτε πιο έντεχνα). Με άλλα λόγια, εξ αντιθέτου μπορούμε να υποθέσουμε ότι η εκτίμηση για τη φύση και τα ωραία τοπία ευνοεί την κοινωνικότητα.

Ο ισχυρισμός αυτός υποστηρίζεται και από την αρνητική σχέση που φαίνεται να έχει το να πηγαίνει κάποιος μόνος με ΙΧ στον κυνηγότοπο με την εκτίμηση που φυλάσσει για τα ωραία τοπία. Παράλληλα βλέπουμε ότι όποιος μοιράζεται τη διαδρομή και με άλλους, με τους οποίους πιθανότατα κυνηγά μετά οπότε έτσι μοιράζεται μαζί τους και την απόλαυση του τοπίου, θρέφει ιδιαίτερη εκτίμηση για τις τοπιακές αξίες.

Φαίνεται λοιπόν ότι το φυσικό τοπίο συνδέεται άμεσα με την κοινωνικότητα. Η φύση ευνοεί επομένως την κοινωνική συνοχή. Αυτή είναι μια κλασική υπόθεση του αρχιτεκτονικού Λειτουργισμού και της Θεωρίας των Κηπουπόλεων. Βέβαια υπάρχουν και παραδείγματα που δείχνουν ότι χωρίς κατάλληλο ψυχο-πνευματικό υπόβαθρο η φύση μπορεί να ευνοήσει και την περαιτέρω απομόνωση των ατόμων (όπως πχ συμβαίνει με άτομα σε βαριά απελπισμένα από τη ζωή τους ή με άτομα εξαρτημένα από διάφορες ουσίες που κατακλύζουν τα πάρκα και χρησιμοποιούν ακόμη και δάση για κρυψώνες) [18]. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η κοινωνική ομάδα των κυνηγών έχει το ψυχο-πνευματικό υπόβαθρο για να χρησιμοποιήσει τη φύση για περαιτέρω κοινωνικοποίηση και όχι για απομόνωση. Το τελευταίο θα συνέβαινε αν είχαν την πεποίθηση ότι το κυνήγι είναι κάτι «κακό» για το οποίο πρέπει να ντρέπονται και να το διενεργούν κρυφά γιατί απλά είναι εξαρτημένοι από αυτό. Το κυνήγι προσελκύει λοιπόν άτομα κοινωνικά ή τα κάνει κοινωνικά.

Ως σύνοψη της συζήτησης επιβεβαιώνεται πως οι κυνηγοί δεν είναι ένα ομοιογενές σύνολο σε πολλούς παραμέτρους. Ανάλογα ο Decker [19] διακρίνει τρεις κατηγορίες κυνηγών: α) αυτούς που ενδιαφέρονται για την κάρπωση θηραμάτων και το συναγωνισμό με άλλους κυνηγούς, β) αυτούς που κυνηγούν για ανάπτυξη σχέσεων με άλλους κυνηγούς και γ) αυτούς που επιζητούν την ειρήνη και την απόδραση από τις καθημερινές δυσκολίες. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι η δεύτερη και κυρίως η τρίτη κατηγορία δίνει έμφαση στις φυσικές αξίες και το τοπίο.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είδαμε ότι η επαφή με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας επηρεάζει την εκτίμηση των κυνηγών για τη φύση. Ειδικά η επαφή τους με έντυπα μέσα σχετίζεται θετικά με την εκτίμηση που έχουν για τη φύση γενικά, ενώ όσοι έγιναν κυνηγοί λόγω της επαφής τους με ταινίες εμφανίζονται να έλκονται κυρίως από τα τοπία. Η «στατικότητα» του μηνύματος λοιπόν και κατ' επέκταση η δυνατότητα εμβάθυνσης στη λεπτομέρεια είναι καθοριστικής σημασίας για ανάπτυξη αισθημάτων εκτίμησης όχι μόνο για το τοπίο (οπτικές αξίες) αλλά και για τις γενικότερες φυσικές αξίες. Το μορφωτικό επίπεδο παίζει ανάλογο ρόλο. Το αίσθημα υψηλού κοινωνικού στρώματος σχετίζεται

θετικά με την αγάπη για τη φύση και το τοπίο, λόγω ανάγκης φυγής προς έναν κόσμο εναλλακτικών αξιών και παραστάσεων. Τέλος, φάνηκε ότι η επαφή με τη φύση, μέσω του κυνηγιού, ευνοεί την κοινωνικότητα.

Εν όψει των παραπάνω αποτελεσμάτων μπορεί κανείς να συστήσει τη ζωή στη φύση γενικά σε όλο τον κόσμο (και όχι απαραίτητα μόνο στους κυνηγούς) ως μέσο κοινωνικοποίησης, εφόσον βέβαια υπάρχει το κατάλληλο ψυχο-πνευματικό υπόβαθρο για να λειτουργήσει αυτή έτσι και όχι ως τόπος απομόνωσης. Εφόσον το κυνήγι φαίνεται να χαρακτηρίζεται από αυτές τις προϋποθέσεις, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το ίδιο ως μέσο κοινωνικοποίησης. Η ανάπτυξη και διεύρυνση κυκλοφορίας των έντυπων μέσων σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα αξίζει τον κόπο να ενισχυθεί, προκειμένου να αναπτυχθεί περαιτέρω αίσθημα εκτίμησης για τις φυσικές αξίες γενικά και για τα τοπία.

Λόγω περιορισμού της δειγματοληψίας στα πλαίσια της Κ. Μακεδονίας και λόγω του ρόλου των ιδιαίτερων οικολογικών συνθηκών στη συμπεριφορά και αντίληψη των κυνηγών, οι οποίες ποικίλουν από τόπο σε τόπο, είναι συζητήσιμο το πόσο γενικεύσιμα είναι τα αποτελέσματα για όλη την ελληνική επικράτεια ή και για άλλες χώρες. Μια πιο διευρυμένη λοιπόν δειγματοληψία με τα ίδια ερωτηματολόγια αποτελεί πρόκληση για μελλοντική έρευνα.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και εθνικούς πόρους (ΕΝΤΕΡ – 2004 – 43), ΓΓΕΤ και ΚΟΜΑΘ. Οι συγγραφείς ευχαριστούν τη συντονίστρια του έργου Δρ Καλιόπη Ραδόγλου – Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, ΕΘΙΑΓΕ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Xenophon, (430-354 BC), 'Cynegeticus', by Hull D. B. (1964). Hounds and Hunting in Ancient Greece. University of Chicago Press.
2. Ortega y Gasset, J. (1942), 'Meditations on Hunting' rpt. 1995 Wilderness Adventures Press, Inc..
3. Leopold, A. (1943), 'Wildlife in American Culture', Journal of Wildlife Management, 7, 1-6.
4. Bolen E. and W.L. Robinson (1995) 'Wildlife ecology and management', 3rd ed. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ, pp.620
5. Σάκος, Χ., Μπίρτσας, Π., Παπαγεωργίου, Ν., (2002), 'Θήρα και υγρότοποι: εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων ή απαγορευτικών διατάξεων;' 10^ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο. Τρίπολη 26-29/5/2002. Σελ. 601-613.
6. Μπίρτσας Π.Κ. (2006), 'Η διαχείριση της θήρας στην Ελλάδα – παρελθόν, παρόν και μέλλον. Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας με τίτλο «Το μέλλον του δάσους και το δάσος του μέλλοντος» που διοργάνωσε η Πανελλήνια Ένωση Δασολόγων Δημοσίων Υπαλλήλων και το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας. Αθήνα 20 – 21/3/2006. www.pkd.gr/BIRTSAS%20EISHGSH.pdf
7. Laurance W.F., A. Alonso, M. Lee, P. Campbell (2006), 'Challenges for forest conservation in Gabon, Central Africa', Futures 38 (4): 454
8. Arthur L.M. and W. R. Wilson (1979), 'Assessing the demand for wildlife resources: a first step', Wildlife Society Bulletin 7(1):30-34

9. Lee H.C. and H.S. Chun (1999), 'Valuing environmental quality change on recreational hunting in Korea: A contingent valuation analysis' *Journal of Environmental Management* 57: 11-20.
10. Σώκος Χ.Κ., Ε. Σκορδάς και Π. Κ. Μπίρτσας (2002), 'Αξιολόγηση της θήρας και διαχείριση του λαγού (*Lepus europaeus*) στα λιβαδικά οικοσυστήματα', 3^ο Πανελλήνιο Λιβαδοπονικό Συνέδριο. Καρπενήσι 4 – 6/9/2002. Σελ. 131-139.
11. Τσαχαλίδης Ε.Π., Σ. Α. Γαλατσίδας και Γ. Ε. Τσαντόπουλος (1998), 'Χαρακτηριστικά των κυνηγών της Κυνηγετικής Περιφέρειας Μακεδονίας – Θράκης', *Επιστημονική Επετηρίδα Δασολογίας. Α.Π.Θ., Τόμος ΜΑ (2):* 1345-1356
12. Τσαχαλίδης Ε.Π. (2003), 'Διαχρονική εξέλιξη της έκδοσης των αδειών θήρας στη Μακεδονία και Θράκη κατά το διάστημα 1975-2000', *Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα* 14 (3):41-48
13. Grenier D., B.C. Kaae, M.L. Miller and R.W. Mobley (1993), 'Ecotourism, landscape architecture and urban planning', *Landscape and Urban Planning* 25 (1-2)
14. Σιάρδος, Γ.Κ. (1997), 'Μεθοδολογία Αγροτικής Κοινωνιολογικής Έρευνας', Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσ/νίκη, σελ. 367.
15. Δαφέρμος, Β. (2005), 'Κοινωνική Στατιστική με το SPSS' Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσ/νίκη, σελ. 686.
16. Bartholomew, D.J., Steele, F., Moustaki, I., Galbraith, J. (2002) 'The analysis and interpretation of multivariate data for social sciences', Chapman and Hall/CRC
17. Huckle, J. (1995) 'Using television critically in environmental education', *Environmental Education Research*, 1 (3): 291-304
18. Χασάνας, Ν.Δ. (2007), 'Κοινωνιολογία Τοπίου', ΤΕΙ Καβάλας. Τμήμα Αρχιτεκτονικής Τοπίου. Δράμα
19. Decker D.J., R.W. Provencher and T.L. Brown (1984), 'Antecedents to Hunting Participation: An Exploratory Study of the Social-Psychological Determinants of Initiation, Continuation, and Desertion in Hunting', Ithaca, NY: Cornell University.